

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

вул. Інститутська, 9, м. Київ, 01601, Україна
телефон: 0-800-505-240
факс +380 (44) 230-20-33, 253-77-50
e-mail: nbu@bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 00032106

NATIONAL BANK OF UKRAINE

9, Instytutska St., Kyiv, 01601, Ukraine
phone: 0-800-505-240
fax +380 (44) 230-20-33, 253-77-50,
e-mail: nbu@bank.gov.ua

Банкам України
Незалежній асоціації банків України
Асоціації Українських банків

Про особливості ділових відносин з політично значущими особами

До Національного банку України надходять численні скарги щодо не виправдано жорсткого підходу деяких банків “стосовно встановлення (подовження) ділових відносин з національними публічно значущими особами (далі – національні ПЕП), які виконують або виконували в Україні визначні публічні функції до набрання чинності Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” № 361-ІХ (далі – Закон про запобігання легалізації).

Однією з основних відмінностей Закону про запобігання легалізації від попередньої редакції є зміна підходу до оцінки банками відповідних ризиків щодо національних ПЕП, згідно з яким виключено норму щодо обов’язкового встановлення високого ризику ділових відносин (фінансової операції без встановлення ділових відносин) стосовно таких клієнтів.

У додатку 9 до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19.05.2020 № 65 (далі – Положення № 65) визначено особливості заходів щодо ділових відносин із національними ПЕП залежно від рівня їх ризику

Відповідно до пункту 3 додатка 9 до Положення № 65 банк розробляє внутрішні процедури щодо особливостей роботи з ПЕП, використовуючи ризик-орієнтований підхід.

Згідно з пунктом 9 додатка 9 до Положення № 65 банк під час установаження джерел статків (багатства) та джерела коштів, пов’язаних із фінансовими операціями ПЕП, використовує ризик-орієнтований підхід із метою визначення необхідної деталізації та глибини здійснення аналізу, кількості джерел

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Матузка Ярослав Васильович
Сертифікат 3122842E6867E65404000000BD110000B92B0000
Дійсний до: 18.09.2021 09:39:18

Національний банк України

25-0006/18568
від 04.03.2021 17:40

інформації, що використовуватимуться для отримання та/або перевірки отриманої інформації.

Також у пункті 14 додатка 9 до Положення № 65 визначено, що банк для встановлення джерел статків (багатства) та джерела коштів, пов'язаних із фінансовими операціями, може використовувати офіційні документи, публічну інформацію, інформацію, отриману від клієнта, інформацію, що є в наявності у банку у зв'язку з обслуговуванням його фінансових операцій у минулому, та з інших джерел.

Слід також ураховувати, що Положення № 65 містить перелік умов, за яких банку непотрібно вживати заходів із установаження джерел статків (багатства) та джерела коштів ПЕП.

Так, відповідно до пункту 16 додатка 9 до Положення № 65 банк може не вживати заходів із установаження джерел статків (багатства) та джерела коштів, пов'язаних із фінансовими операціями ПЕП, у разі одночасного виконання таких умов:

1) рівень ризику ділових відносин із клієнтом/разової фінансової операції на значну суму є низький;

2) у банку немає підозри щодо відмивання коштів/фінансування тероризму;

3) рахунки, що відкриті в банку, використовуються ПЕП переважно для отримання та використання заробітної плати, соціальних виплат; або обсяг фінансових операцій за всіма рахунками ПЕП, відкритими в банку, не перевищує 200 тисяч гривень (еквівалент) за квартал.

Водночас практика застосування зазначених норм законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення свідчить про застосування деякими банками однакового формального підходу до всіх клієнтів, які належать до національних ПЕП, членів їх сімей та пов'язаних із ними осіб як до високо ризикових клієнтів, не враховуючи вид послуг та рівень впливу, який ці особи можуть мати.

Застосування зазначеного підходу свідчить про неналежну систему управління ризиками в цій частині.

З боку Національного банку вважаємо адекватним застосування наступного підходу щодо клієнтів, які належать до категорії національних ПЕП, уключаючи тих, які тривалий час не виконують визначені публічні функції.

Отже, у випадках, якщо клієнт – національний ПЕП:

- обслуговувався в банку до набуття чинності Законом про запобігання легалізації;

- з моменту припинення виконання визначених публічних функцій пройшло не менше ніж дванадцять місяців,

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Матузка Ярослав Васильович

Сертифікат 3122842E6867E65404000000BD110000B92B0000

Дійсний до:18.09.2021 09:39:18

Національний банк України

25-0006/18568

від 04.03.2021 17:40

- операції за рахунком є зрозумілими для банку (наприклад, операції проводяться в межах отриманої заробітної плати, соціальних виплат);
- у банку є історія обслуговування клієнта;
- клієнт використовує рахунок для отримання заробітної плати та соціальних виплат;
- не проводить підозрілих фінансових операцій, для встановлення джерел статків (багатства) та джерела коштів, пов'язаних із фінансовими операціями, для банку достатньо:
 - отримання інформації від клієнта,
 - здійснення аналізу інформації, яка вже є в банку,
 - отримання інформації з публічних джерел з надійною репутацією.

Крім того, можливі й інші випадки, в яких банкам не має потреби вимагати документи, що підтверджують джерела статків (багатства), наприклад, тривале зберігання коштів на депозитному рахунку, продаж належного ПЕП майна тощо, якщо в банку є розуміння щодо джерел походження цих коштів/майна.

Водночас можливими критеріями/індикаторами встановлення банком високого ризику ділових відносин із національними ПЕП можуть бути, наприклад:

- використання корпоративних механізмів (юридичних осіб та інших утворень) з метою приховування факту бенефіціарної власності;
- використання посередників, якщо це не відповідає звичайним діловим відносинам або є підстави вважати, що вони використовуються з метою приховування кінцевого бенефіціарного власника, який є ПЕП;
- використання членів сім'ї або пов'язаних осіб в якості законних власників активів ПЕП (наприклад, оформлення права власності на активи ПЕПа на членів сім'ї або пов'язаних осіб);
- наявність доступу до державних активів, коштів та фінансових операцій з ними;
- наявність контролю за дозвільними органами, які видають ліцензії та права концесії;
- наявність прямої або опосередкованої можливості контролювати механізми, спрямовані на виявлення або запобігання відмиванню коштів/фінансуванню тероризму;
- здійснення вирішального впливу на діяльність фінансової установи, контроль за нею опосередковано або через займану посаду;
- діяльність, пов'язана з торгівлею зброєю або військово-промисловим комплексом;
- діяльність, пов'язана з державними закупівлями (постачання товару/послуг державі або державним органам)
- діяльність, пов'язана з будівництвом та (великою) інфраструктурою, що здійснюється за рахунок державних/комунальних коштів;

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Матузка Ярослав Васильович

Сертифікат 3122842E6867E65404000000BD110000B92B0000

Дійсний до: 18.09.2021 09:39:18

Національний банк України

25-0006/18568

від 04.03.2021 17:40

- здійснення повноважень, пов'язаних із діяльністю державних органів влади, зокрема з прийняттям рішень щодо розподілу державних коштів, приватизації державного майна, земельних ділянок, закупівлі продукції/послуг за державні кошти, призначення на посади в органах державної влади/місцевого самоврядування, прийняття законів та підзаконних нормативно-правових актів, ухвалення судових рішень;

- зарахування/отримання готівкових коштів у великих обсягах;
- проведення фінансових операцій, пов'язаних з придбанням ПЕПом та/або членом його сім'ї предметів розкоші, оплатою послуг з високою вартістю, в тому числі, що проводиться через їх представників.

Цей перелік не є вичерпним. Водночас слід зауважити, що наявність одного чи двох можливих критеріїв/індикаторів не є обов'язковою підставою для встановлення банком високого ризику ділових відносин з ПЕП, вони можуть бути використані банком для аналізу рівня впливу, що особа може ще мати, обсягом повноважень, якими вона була наділена.

Звертаємо увагу, що згідно з підпунктом 7 пункту 25 розділу III Положення № 65 одним із основних принципів розроблення та реалізації внутрішніх документів банку з питань ПВК/ФТ є наявність належного внутрішнього контролю (за різними видами послуг/продуктів, типами клієнтів, рівнем ризиків клієнтів, сумою фінансових операцій) та визначення працівників банку, які приймають рішення на різних етапах контролю відповідно до їх функціональних обов'язків, забезпечуючи принцип "вища посада – більші повноваження та відповідальність".

Крім того, банк має приділяти значну увагу навчанню свого персоналу, щоб запобігати випадкам виникнення в працівників банку хибного припущення, що сам по собі статус ПЕП є раціональним та логічним поясненням наявності значних статків (багатства) в такої особи через наявність у неї доступу до значних коштів (активів) у зв'язку з виконанням публічних функцій.

Повторно наголошуємо на необхідності застосування ризик-орієнтованого підходу під час обслуговування ПЕП, який має унеможливити застосування формального підходу та здійснення безпідставних відмов від проведення фінансових операцій/блокування рахунків/підтримання ділових відносин. Це стосується як клієнтів, які на сьогодні виконують визначені публічні функції, так і тих, які припинили їх виконання.

Застосування формального підходу під час встановлення (підтримання) ділових відносин з ПЕП не відповідає міжнародним стандартам та рекомендаціям у сфері протидії відмиванню коштів/фінансуванню тероризму (далі - ПВК/ФТ) і може оцінюватися Національним банком як ознака неналежної організації системи управління ризиками ПВК/ФТ.

Так, у пункті 33 преамбули Директиви (ЄС) 2015/849 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2015 року про запобігання використанню

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Матузка Ярослав Васильович

Сертифікат 3122842E6867E65404000000BD110000B92B0000

Дійсний до: 18.09.2021 09:39:18

Національний банк України

25-0006/18568

від 04.03.2021 17:40

фінансової системи для цілей відмивання грошей або фінансування тероризму, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 648/2012 Європейського Парламенту і Ради, норми якої імплементовано в Законі про запобігання легалізації, зазначено:

“Вимоги стосовно політично значущих осіб мають запобіжний, а не кримінальний характер, і не повинні інтерпретуватися як такі, що таврують політично значущих осіб участю в злочинній діяльності. Відмова підтримувати ділові зв’язки з особою виключно на тій основі, що вона вважається політично значущою особою, суперечить букві та духові цієї Директиви і переглянутих Рекомендацій FATF.”.

Національний банк України акцентує увагу на те, що невиправдане обмеження банком доступу національних ПЕП до фінансових послуг може свідчити про неналежне виконання вимог Закону про запобігання легалізації.

Також звертаємо увагу, що відповідно до вимог Правил організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затверджених постановою Правління Національного банку України від 13.11.2018 № 120 (зі змінами), банк не пізніше 14 квітня 2021 року має надати інформацію за I квартал 2021 року про кількість політично значущих осіб, членів їх сімей, пов’язаних із ними осіб, а також про осіб, кінцевими бенефіціарними власниками яких є політично значущі особи, члени їх сімей та особи, пов’язані з політично значущими особами. Водночас інформація має відображатися з урахуванням попередньо здійсненої банками оцінки ризику проведення такими клієнтами фінансових операцій у банку.

Неналежне здійснення банками оцінки ризиків, унаслідок чого відбудеться формальне присвоєння рівня ризику, може свідчити про неналежну організацію внутрішньобанківської системи ПВК/ФТ банку та буде відповідно оцінюватися Національним банком України під час здійснення нагляду.

Заступник Голови

Ярослав МАТУЗКА

ДОКУМЕНТ СЕДНБУ АСКОД

Підписувач Матузка Ярослав Васильович

Сертифікат 3122842E6867E65404000000BD110000B92B0000

Дійсний до: 18.09.2021 09:39:18

Національний банк України

25-0006/18568

від 04.03.2021 17:40